

İSLÂM YARGI SİSTEMİNE GÖRE DNA VE PARMAK İZİNİN DELİL OLMA DEĞERİ*

Dr. Taha Yılmaz
Ankara Atındağ İlçe Uzman Vaizi
tahayilmaz1981@gmail.com.
Orcid: 0000-0001-9503-3937

Öz

Hukukta tüm haklar ispat için bir delile ihtiyaç duyar. Çünkü ispat, hakkın özüdür ve insan bedenindeki ruh gibidir. Yargı sisteminde hâkim, hüküm verirken sadece iddia eden tarafın söylemleri ile yetinmez, ayrıca bu iddiaları doğrulayacak birtakım maddi delillere ihtiyaç duyar. Bu bağlamda maddi gerçeğe ulaşılması son derece önemlidir. Nitekim özel hukuki muamelelerde ve ceza hukuku alanında şahıslar arasında çekişmeli vakıaların yaşanması her zaman mümkündür. Bu yüzden hak sahibinin hakkına kavuşması ve toplum vicdanının rahatlaması gerçeğin ortaya çıkmasıyla mümkündür. Bu çerçevede olay yerinde adeta sessiz şahitler hükmünde bulunup tespit edilen karîneler hâkime bir yön tayin etmektedir. İslâm hukuku adalet anlayışı perspektifinde de hak ispatı için yine karîneler çok büyük bir öneme sahip olup beyyine kavramı içerisinde değerlendirilmiş ve kendileriyle bir takım hükümler verilmiştir. Bu bağlamda biz de çalışmamızda çağdaş ispat vasıtalarından DNA (genetik benzerlik, insan yapı taşları/genotip) ve Parmak İzi (fenotip)'nin delil olma değerini irdelemeye çalıştık. Referans olarak da daha çok İslâm Hukukunun güncel olarak uygulandığı ülkelerdeki âlimlerin görüşlerini esas aldık. Ayrıca bu görüşleri pozitif hukukun verileriyle de karşılaştırma yoluna gittik.

Anahtar Kelimeler: İslâm Hukuku, Yargı, İspat, Çağdaş İspat Vasıtaları, İçtihat

THE EVIDENCE VALUE OF DNA AND FINGERPRINTS ACCORDING TO THE ISLAMIC JUDICIAL SYSTEM

Abstract

All rights under the law need evidence to prove. Because the proof is like the essence of the truth and the soul in the human body. In the judicial system, the judge needs some material evidence not only according to the claims of the claiming party, but also to confirm these allegations. In this context, it is

* İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism. Geliş/Received: 23 Ocak/January 2021; Kabul/Accepted: 9 Mart/March 2021; Yayın/Published: 20 Mart/March 2021. Atıf/Cite as: Yılmaz, Taha. "İslâm Yargı Sistemine Göre DNA ve Parmak İzinin Delil Olma Değeri". *Danişname Beşeri ve Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (2021). <https://doi.org/10.5281/zenodo.4623734>

extremely important to reach the material truth. As a matter of fact, it is always possible to experience contentious cases between individuals in private legal transactions and in the field of criminal law. Therefore, it is possible for the rightful owner to get his/her rights and to relax the conscience of the society when the truth is revealed. In this context, the scorers that are determined as almost silent witnesses at the scene of the crime determine a direction for the judge.

In the perspective of the understanding of justice in Islamic law, scorecards have a great importance for proving rights, they are evaluated within the concept of declaration and some provisions have been given with them. In this context, in our study, we tried to examine the value of DNA and fingerprints as evidence, which are among the contemporary means of proof. As a reference, we mostly based on the views of scholars in countries where Islamic Law is currently being applied. We also tried to compare these views with the data of positive law.

The science of fiqh is a science that regulates both the creator of the person and the relationship with other people, and in this sense, it is a science that includes worship and law, and due to these features, it is one of the disciplines that have guided the life of Islamic societies throughout history. The basis of this science is based on revelation and it has been systematized and developed with human efforts. In this case, it has become a matter of debate among scholars whether the limited texts are sufficient for the problems of the age. Islamic jurists believe that although the legal problems increase with the passage of time, the fiqh method will find solutions and respond to these issues within its own dynamism. Because fiqh is based on the socioeconomic, cultural, and political infrastructure that existed both in the decline of revelation and during the formation of sects. Taking this historical tradition along with it, Islamic Law scholars sought answers to today's problems in the light of the verses. Because, ijthihad has become both a religious duty and a necessity of practical life for Islamic jurists to solve the problems of fiqh that have just arisen in the society.

In this sense, one of the things that needs to be done today is to put aside the bigotry about ijthihad, to establish institutions that will train qualified scholars to conduct ijthihad, to re-evaluate the conditions of ijthihad, to run institutions that will provide collective ijthihad as well as individual ijthihad. In this context, in our study, we evaluated the position and dynamism of Islamic Law against contemporary problems and the value of DNA and Fingerprints as evidence of contemporary proof. As a matter of fact, it is extremely important for individuals to prove the right, to reveal the truth and the material truth. In this context, as a source, we have also made a comparison with the

references of positive law by referring to the views of living scholars in countries where Islamic Law is currently applied.

Keywords: Islamic Law, Jurisdiction, Proof, Contemporary Means of Proof, Jurisprudence

Giriş

İslâm yargı sisteminin kendini modern ispat vasıtalarından soyutlayıp yararlanmaktan uzak durması mümkün görülmemektedir.¹ Nitekim taraflar hâkimin önünde haklarını bu vasıtalara dayandırarak ispat edebilirler. Çünkü hâkim insanlar arasındaki anlaşmazlıkları giderirken bir takım ispat vasıtalarına ihtiyaç duyar.² Adalet tecelli edip uygun bir hüküm verildiği takdirde de insanların yargıya olan güvenleri artar ve huzurlu bir yaşam sürmeleri de bu şekilde sağlanmış olur.³ Sağlam bir yargı sistemi toplumsal düzen için vazgeçilmez bir unsurdur.⁴ Onun varlığıyla milletler medeniyet oluşturur ve tarih sahnesinde kalmaları da ancak güçlü bir yargı sistemiyle mümkündür. Zalimler cezalanır, mazlumlar haklarına kavuşur ve var olan çekişmeler de ortadan kalkar. Böylelikle insanlar ırzlarını, mallarını ve canlarını hukuki güvenceye alarak güvende yaşamış olurlar. Bu da İslâm hukukunun gaye ve hedeflerindedir.

Yargı sisteminde en önemli unsur adaletli bir yargı mekanizmasının oluşturulmasıdır. Oluşturulan bu yargı kurallarını işleten de adaletli yargıçlardır.⁵ Bu makam da İslâm dininde yüksek bir konumda kabul edildiği için, Allah onu göndermiş olduğu elçisinin görevleri arasında saymıştır. Yargı görevini Hz. Peygamber bizzat kendisi yapmıştır.⁶ Ondan sonra da bu kutsal görevi halifeleri üstlenmiştir. Yargı görevi dinin bir rüknüdür. Onun için din bu konuda bir takım kural ve hükümler koymuştur. Yargıçlar İslâm toplumunda her ne kadar devlet başkanına bağlı olsalar da onların bağımsız karar verme yetkileri vardır.⁷ Verdikleri kararlar ayrıca bir gözetime tabi tutulmuş,

1 Ali Bardakoğlu, "Delil", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994) 9: 140; Fahrettin Atar, *İslâm Adliye Teşkilatı* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1999), 194; Mehmet Erdoğan, *İslâm Hukukunda Ahkâmın Değişmesi* (İstanbul: Muştu Yayınları, 1990), 123.

2 Mahir Ahmed el-Susi, *Fıkhü'l-kadâ ve darâiki'l-ispat* (Çazze: Mektebetü'l-Âfak, 2009), 22.

3 Ali Bardakoğlu, "İspat", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2002), 22: 492; Davut Yaylalı, "Karîne", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24: 492.

4 Celal Erbay, *İslâm Ceza Mahkemesi Hukukunda İspat Vasıtaları* (İstanbul: Marmara İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1999), 57; Hayrettin Karaman, *İslâm Hukukunda İçtihat* (İstanbul: İFAV. Yayınları, 1996), 22.

5 Alâu'l-Din Ebu Hasan Ali b. Halil el-Trablûsî, *Muini'l-hükkâm* (Riyâd: Merkezü'l-Türâs, 2013), 10-11, 15-16.

6 Mahir Ahmed el-Susi, *Fıkhü'l-kadâ ve Darâiki'l-İspat*, 22-23; Mâverdi, Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed b. Habip. *Edebü'l-Kadi* (Bağdat: Matbaatü'l- Ani, 1972), 45.

7 İbn Ebi Dem, *Edebü'l-kadâ* (Beyrut: Dâru'l- Kutubi'l-İlmiyye, 1987), 28.

böylelikle haksızlıkların önüne geçilmiştir.⁸ Yargılamanın âdâb ve şartları, hükümleri, yargıçların ihtisas alanları gözetilerek sistem kurulmuştur.⁹ Hz. Peygamber kendisine gıpta edilmesi gereken iki sınıf insandan söz etmiştir. Birincisi Allah'ın kendisine mal verdiği ve malını hak yolunda kullanan ve harcayan kimse, diğeri ise Allah'ın kendisine hikmet verdiği ve bu hikmete göre insanlar arasında adaletle hüküm veren kişi¹⁰ olarak ifade etmiştir.

Göklerin ve yerin adaletle ayakta durduğunu bildiren Yüce Allah¹¹, yargı görevini de bu yüzden en dikkatli davranılması gereken hassas görevler arasında saymıştır. Hz. Aişe'den nakledilen bir rivayete göre "Kıyamet günü adil hâkim olsa dahi kişi, o derece şiddetli bir sorgudan geçirilir ki, keşke iki şahıs arasında bir meyve hakkında dahi olsa hüküm vermeseydim diye temenni eder."¹² Yine başka bir hadiste Rasulullah "Hâkimler üç gruptur. İki grubu ateşte birisi ise cennettedir. Cennette olan haklı bilir ve onunla hükmeder. Cehennem de olanlar ise ya insanlar arasında yeterli bilgisi olmadığı halde hüküm verir veya bilgisi olduğu halde adam kayırır veya insanlara verdiği hükümle zulmeder." Bu iki sınıfın da cehennemlik olduklarını bildirmiştir¹³.

Hakkın ispatı bir takım yollarla olur. Şahitlik veya kişinin bir kimse lehinde bir hakkı ikrar etmesiyle gerçekleşir. Bu ispat vasıtaları da ya Kur'an ve sünnet yoluyla ya da bir takım fakihlerin içtihadıyla belirlenmiştir. Fakihler bir kısım ispat vasıtaları hakkında görüş birliğine varmış, bir kısmı hakkında ise ihtilaf etmişlerdir. Mesela İbn-i Kayyım yirmi altı ispat vasitasını zikretmiş ve bunları Kur'an, sünnet ve sahabe'nin uygulama ve sözlerine dayandırarak delillendirme yoluna gitmiştir. Ona göre hâkimi hakka ulaştıracak her şey ispat vasıtası olarak kabul edilebilir. Hakkı ortaya çıkaracak her vasıtanın beyyine şemsiyesi altında değerlendirilmesini vurgulayarak delil serbestisi olan bir sistemi savunmuştur.¹⁴

İbn-i Kudâme davayı şu şekilde tarif eder: "Dava insanın kendisine ait olan bir şeyin başkasının elinde veya zimmetinde olduğunu iddia etmesidir." İddianın ise ikrar, beyyine ve yeminden nükûl, yani yeminden çekinme ile ispat edilebileceğini ifade eder. Ayrıca beyyine kavramının İslâm'ın ilk yıllarında şahitlik

8 İbn el-Semnâni, *Revdatu'l-kudâti ve Tarihi'n-necât* (Umman: Müessesetü'l-Risâle, 1984), 11, 66.

9 İbn Kudame, Ebu Muhammed el-Makdisî, *Muğni* (Riyad: Dârü'l-Alemi'l-Kütüb, 1997) 10: 89, 153; Muhammed Zuhaylî, *Tarihu'l-kadâ fi'l-İslâm* (Dmeşk: Daru'l-Fikru'l-Muasara, 1995), 166,167, 246, 250; Şemsuddin Ebu Bekr Muhammed b. Ahmed Serahsî, *el-Mebsub* (Beirut: Dârü'l-Marife, 1889/1408), 16: 34.

10 Buhârî, "İlim", 15.

11 En'âm, 6/73; Nisâ, 4/135; Cevat Akşit, *İslâm Ceza Hukuku ve İnsani Esaslar* (İstanbul: Gümüşevi Yayıncılık, 1987), 7-8.

12 Buhârî, "Ahkâm", 7.

13 Ebû Dâvûd, "Akdiye", 2; İbn Mâce, "Ahkâm", 3.

14 Şemsuddin Ebi Abdillâh Muhammed İbn Kayyım el-Cevziyye, *et-Turuku'l-hukmiyye fi's-siyaseti's-şeriyeye* (Beirut: Dârü'l-Cil, 1998), 5-10.

olarak algılanmış olmasıyla birlikte aslında hakkı ispat edecek her şeyin bu kapsamda görülmesi gerektiğini söyler.¹⁵ Dolayısıyla her ne kadar şahitlik müessesesi cezada kanunilik esasını sağlamak için ilk dönemlerde İslâm yargılama sisteminin omurgasını oluşturmuşsa da günümüzde hukukun ikiz kardeşi mesabesinde bir faaliyet yürüten Adli Tıp verilerinden yararlanma bir zaruret olarak karşımızda durduğu kanaatindeyiz. Bu bağlamda bunları karîne olarak değerlendirip hukuki alanda kullanmak yargılama faaliyetini kolaylaştıracaktır. Çünkü "*Eşyada asıl olan mübah olma*"¹⁶ vasfıdır. İslâm'ın ilk dönemlerinde de bu modern teknikler günümüzdeki şekilleriyle her ne kadar mevcut değil iseler de nüve tarzında birer prototiplerinin varlığından söz etmek mümkündür. Nitekim Kur'an'da geçen Yusuf kıssasında ki; olayların karîneye bakılarak hükme bağlanması¹⁷, Hz. Süleyman'ın bir çocuk hakkında annelik iddiasında bulunan iki kadının davasında karîneyle hükmetmesi¹⁸ ve Hz. Peygamber'in savaşta faili belirlemek için kılıç izine müracaatı¹⁹, nesep tespitinde kâiflere başvurması, Hz. Ali'nin ve kadı Şüreyh'in bazı teknikleri kullanarak olayları aydınlatması buna delil gösterilebilir.²⁰

Nitekim yaptığımız incelemelere göre İslâm Hukuku hükümlerinin uygulandığı Arabistan ve Mısır gibi ülkelerde ispat vasıtalarının zamanla değiştiği görülmüştür. Muhammed Selam Medkur²¹ yazdığı "*İslâm'da Yargı*" adlı kitabında 1897 yılına kadar bu ülkelerde ispat vasıtaları tüzüğü yirmi dördüncü maddesinde ikrar, beyine ve yeminden nükul olarak üç vasıta kabul edilirken zamanın değişmesi ve suç işleme şekillerinin çoğalmasıyla birlikte şeriat mahkemesinin çıkarmış olduğu 1931 yılındaki 78. Kanun 124. maddeyle karîne-i kat'iyeyi de ikrar, şahitlik ve yeminden dönme ile birlikte kabul etmiştir. İslâm Hukukuna göre karîneler kanuni ve kaz'ai olmak üzere ikiye ayrılır. Kanunî (şer'i) karîne, olayı açık bir şekilde ortaya koyan hadd-i yakine baliğ olan şeydir. Kazai (fiili) karîne ise hâkimin olayı aydınlatmada kendisine ışık tutarak bilinenden bilinmeyene doğru bir istinbâta bulunduğu karînelerdir. Çağdaş hukukçulara göre kanun koyucu bazı siyasi suçlarda, hadlerde,

15 İbn Kudame, *Muğnî*, 9: 35-39.

16 Âmidî, *el-İhkâm*, I: 176.

17 Yûsuf, 12/25-28:

18 Nesâî, "*Âdâbü'l-kudât*", 14-15.

19 Müslim, "*Cihad*", 42.

20 İbn Kudame, *Muğnî*, 8: 372-375; Yaylalı, "*Karîne*", 24: 492-493; Fahrettin Atar, *İslâm Adliye Teşkilatı* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1999), 43.

21 Muhammed Selam Medkur, *el-Kadâ fi'l-İslâm* (Kahire: Dârû'l-nehzatü'l-arabiyye, 1964), 16-18.

kıyas gibi suçlarda karîneleri kullanarak kamu düzeninin sağlanması için hüküm verebilir.²² Bu karîneler DNA, parmak izi, laboratuvar tahlilleri, polis köpekleri, ses ve görüntü kayıtları ve bunlar gibi günümüzde çağdaş hukukun kullandığı bazı ispat araçlarıdır.

1. DNA

Genetik faktörler (Deoksiribo- Nükleik- Asit) canlı varlıklarda genler şeklinde mevcut olup maddi delillerden sayılmaktadır. Bu genler her insana özgü bir takım özellikler ortaya koyar. Genler bu özellikleri sayesinde kişilerin birbirinden ayırt edilmesini sağlar. Bir bakıma genetik bir şifredir. Bu genetik şifre kişinin kimliğini ortaya koyar.²³ Dolayısıyla bu genler (insanın yapı taşları) vasıtasıyla kişilerin kimlikleri tespit edilir. Bu yöntemin hata payı yok denecek kadar azdır. İspat etme oranı % 99, 99' dur. Hata payı on binde birdir. Bu da iki insan olma açısından bir diğerinin biyolojik babalık tespitinde farklı olması normal olarak değerlendirilmektedir. Çünkü çocuk ve baba nihayetinde iki farklı insandır. Fakat % 99, 99 oranında birbirinin benzeridirler. Bu delilin olayı, bu oranda açık bir şekilde tespiti onu kesine yakın bir delil konumuna koyar. Herhangi bir hatanın ortaya çıkması halinde ise bu hata payı DNA dediğimiz kişinin kimliğini ortaya koyan genetik şifreye ait olmayıp bu işlemi yapan kişilere aittir.²⁴

Bu yöntem bazı tahlil ve genlerin incelenmesiyle yapılır. Toplu iğne başından büyük olmayacak bir takım insan bedenine ait parçacık ve numuneler alınarak işlem gerçekleştirilir. Sonra gerekli tahliller yapılır. Ayrıca kişinin kanı, menisi, saç kökleri, kemik, ağızdaki hücre, böbrek hücreleri, Akyuvarlar, Amino asitler, cenin genleri alınarak da yapılabilmektedir. Sonrasında şüpheli babanın kanı alınarak çocuğun kanıyla karşılaştırılır. DNA örnekleri milyonlarca kıvılcımlara parçalanır. Bu salgılanan enzim sayesinde DNA ortaya çıkar. Bu DNA özelliği kişiden kişiye değişir. Amino asitler sayesinde kişinin DNA'sı tespit edilir. Bu parçacıklar elektrik enerjisi sayesinde işleme tabi tutulur. Bu işlem sayesinde DNA parçacıkları hızlıca ayrılır. Sonra bir kâğıdın üzerine konulur. Buna zar adı verilir. Bu zar X ışınlarına gece boyunca maruz bırakılır. Amino asit örnekleri ortaya çıkar. Sonrasında da benzerlerine

22 Abdulkadir Udeh, *et-Teşriu'l-cinaiyyü'l-islâmi* (Beyrut: Müessesetü'-risale, 1989), 1: 34; Terhûnî Muhammed Daw. *Hucciyyetü'l-Karâin fi'l-İsbati'l-Cinâi fi Fikhi'l-İslâmî ve Kanunül-Vad'î* (Bingazi: Karnus Üniversitesi Yayınları1992) 12; *Mecelle*, mad., 1740, 1741; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1979), 212; Rifat Erten "Gen (DNA) Testinin İspat Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45 (1996): 573-588; Şevket Pekdemir, "Hırsızlık ve Cinayet Suçlarında Parmak İzinin İspat Değeri", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (2016): 449-473; İbrahim Yılmaz, "İslam Aile Hukukunda DNA Parmak İzi Testi İle Nesebin Reddi", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* (2017): 9-44.

23 Muhammed Ahmed Çanem, *el- Cevâhibü'l-kanuniyetü ve'ş-şeriyetü lil ispatil-cinaiyyi biş-şifretü'l-virasiyye* (Cidde: Dârü'l- Camiatü'l- Cedide 2008), 58.

24 Çanem, *el-Cevâhibü'l- kanuniye*, 98-99.

arz edilir. Alınan akyuvarlar şüpheli kanla karşılaştırılır. Bu sonuçlar eşleşirse aynı kişi olduğu ispatlanır.²⁵ Örnekler birbirleriyle eşleşmez ise farklı kişiler olduğu ortaya çıkmış olur.

DNA'nın bir takım özellikleri sayesinde diğer tıbbi tahlillerden ayrıcalıklı bir yönü vardır. Bu işlemin ardından çıkan sonuç hiç bir şahsın diğer bir şahsın DNA'sıyla uyumu ve benzerliği söz konusu olamaz. Bu DNA'nın en büyük ayırıcı özelliğidir. Tek yumurta ikizlerinde bile böyle bir benzerliğin bulunması neredeyse imkânsızdır. Tıp alanında DNA en ince ve en hassas bir işlem olarak kabul edilir. Bir insanın kimliğini belirlemede şimdiye kadar bilinen en detaylı işlemdir. Bir şeyi ispat ve nefiy konusunda çok önemli bir konuma sahiptir. Biyolojik babalık ve evlatlık olayında başvurulmuş bir yöntemdir. Sonucu bakımından katı' bir veri orta koyar. Kendisinde şüphe ve zan barındırmaz. Sadece bir şeyin ispat ve reddi hususunda başvurulmuş bir işlem değildir. Aynı zamanda nesebin belirlenmesinde, suçun ispatında, suçlama veya sanığın suçlanmadan kurtulmasında da kullanılan bir yöntemdir.²⁶

Örneğin Peygamber'e ait sakal-ı şerifler sahabe zamanında muhafaza edilerek sonraki nesillere orandan bir parça olarak hatıra kalmıştır.²⁷ Bu hatıra salavatı- şerife getirmek için güzel bir şeye vasıta olduğu gibi zaman zaman da su-i istimallere kapı aralayan bir alana da dönüşebilmektedir. Kötü niyetli kişilerin bu alanı sömürüye dönüştürmemeleri için Hz. Peygamberden kalan bu sakal ve saç parçaları DNA yoluyla tahlile tabi tutularak gerçeklikleri analiz edilebilir. İslâm'da var olan bir diğer uygulama da sütkardeşliğidir. Neseben evlenmeleri haram olan kişilerin süt yoluyla da birbirleriyle evlenmeleri haramdır.²⁸ Bazen yapılan evliliklerde süt kardeşliği şüphesi bulunabilir. Evlilik yapmadan önce sütkardeşliği şüphesi bulunan kişiler arasında DNA testinde bulunarak süt vasıtasıyla geçen gen benzerliği yoluyla bir çözüme gidilebilir.

DNA'nın kullanıldığı en önemli alanlardan biri de ceza hukuku alanıdır. Sanık/şüpheli veya zanlının kimliği DNA ile belirlenebilir. Suçun işlendiğine dair Adli Tıp'ın verilerinden de yararlanılarak sanık/şüpheli veya zanlı bu yolla mahkûm ettirilebilir. Yine felaket anındaki ölümlerde ve yangınlarda ölenlerin kimliklerinin tespitinde DNA tekniğine başvurulur. Esirlerin kimliklerinin tespitinde veya kayıp kişilerin üzerinden uzun zaman geçse bile bu yöntem kullanılarak kimlikleri belirlenir. Kişilerin yüz ve bedenlerinde tanın-

25 Enes Muhammed Naci, el-Basmatü'l-virasiyye ve medâ meşruiyyetüha fil-ispat ve nefyü'l-nesep (Daru'l-Camiatü'l-Cedide, 2010), 20-20.

26 Naci, el-Basmatü'l-virasiyye, 26-28.

27 Nebi Bozkurt, "Sakal- Şerif", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları 2009), 36: 2-3.

28 Hamdi Döndüren, *Delilleriyle İslâm Hukuku* (İstanbul: İslâm Hukuku Külliyyatı Yayınları, 1983), 222.

malarına engel bir değişiklik meydana gelmiş olsa bile kimlikleri DNA ile tespit edilebilir. Kayıp/ buluntu ve kaçırılan çocuklar veya hafızasını kaybetmiş şahıslar bu yöntem kullanılarak kimlikleri tespit edilebilir. Yine nesebi tartışmalı veya altı aydan önce doğan çocuklar hakkında DNA'ya başvurulur. Çünkü kişi evlenir ve altı ay dolmadan çocuk doğarsa şüpheli bir durum ortaya çıkar. Veya bir kişiye nesep isnat edilir de bu kişi onu ne ret ne de kabul etmeyerek aynı şekilde ikrarda da bulunmaz ise böyle bir durumda da DNA yoluna gidilir.²⁹ Çocuğun ailesi olmadığı halde sonradan ortaya çıkar ve bu çocuğun kendisine ait olduğuna dair bir takım belirtiler sunarlarsa DNA yoluna gidilerek olay aydınlatılır. Hastanede çocukların ve tüp bebeklerin birbirleriyle karışması, savaş ve felaketlerde bulunan çocukların kimliklerinin tespitinde de yine bu yöntem kullanılır.³⁰ DNA'nın varlığı kişilerin liân yoluna başvurmalarını da engeller. Tarafların bu yönteme başvurmalarıyla tartışma konusu olan nesep sübut bulur. Çünkü bu gibi durumda tartışmalı olaylar yaşanır. Bu tartışma ve nizalı (çekişmeli) durumları ortadan kaldırmak üzere DNA yöntemine gidilir. Nizalı olayların dışında diğer zamanlarda DNA yoluna gidilmesi uygun bir yöntem değildir. Nitekim insan şüphe ile yaşayamaz. Bu şüphelerin izalesi ve ilmi olarak ortaya konulması son derece hayati bir öneme sahiptir.

DNA yönteminin hukukta ispat aracı olarak kullanılması modern çağda bilimin ortaya koyduğu bir teknik vasıtaadır. 1987 yılında ABD de bulunmuş olup sonrasında da İslâm hukukunun uygulandığı Arap birleşik emirliklerinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu yöntem İslâm hukukunun maksadıyla çelişmez. İslâm dini devamlı ilim öğrenmeye teşvik etmiş ve kendi naslarıyla çelişmediği sürece de insanlığa hizmet eden modern gelişmeleri daima desteklemiştir. Mekke'de 2002 yılında toplanan İslam Fıkıh Akademisi ve 1998 tarihinde Kuveyt'te bir sempozyumda bir araya gelen bir çok çağdaş İslam hukukçusu prensipte DNA ve diğer çağdaş ispat vasıtalarının delil olma değeri açısından olumlu görüşler beyan etmiştir.³¹ Nitekim kişi meşru yollarla

29 M. Akif Aydın "Lian", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2006), 27: 172-173.

30 Ğanem, el- Cevanibü'l- kanuniye, 63, 64, 91.

31 *Kararati'l-mecme'l-fihki'l-islâmi bi Mekketi'l-Mükerema*. ed-Deverat mine'l-ula ila's-sabiata aşera, el-Karar: nime'l-ula ila's-sani ba'de'l-mie (1988-2004) "Kararati'd-devrati's-sadisete aşera, el-Kararu's-sabi: Bi şa'ni el-Basamati'l virasiyye ve mecalü'l-istifadeti minha" (5-10 Ocak/Yenayır, 2002), 343-344.

bu tür ilmi vasıtaları kullandığında kendi haklarına kavuşur.³² İslâm'ın hedefi malı, canı, aklı, nesli ve dini korumaktır.³³ İlmi verilerde bu hedeflere hizmet ettiği sürece meşrudur ve kullanılması zaruridir.

Kişi vefat ettiğinde aradan uzun yıllar geçse bile cesedinden geriye kalan küçük parçacıklar alınarak DNA yöntemiyle onun üzerinde istenilen sonuçların alınması mümkündür. Bu parçacıkların kuru veya yaş olması fark etmez. İnsanın her bir parçasından örnek alınarak DNA işlemi yapılabilir. “*Biz insanı bir karışık sudan yarattık.*”³⁴ Bu ayetin vurguladığı gibi insanın özü sudur. Canlı olan nutfe, kadının yumurtasıyla buluşur. Ayrıca insan vücudunda bulunan her bir hücrenin de görevi vardır. İnsan yumurta ve sperm olmak üzere iki çeşit asli maddeden oluşur. Bu maddeler de X ve Y kromozomlarından oluşur. Y kromozomu erkek, X kromozomu ise dişidir. Bu kromozomlar insanın cinsiyet, göz rengi, boy gibi bütün kalıtsal özelliklerini belirler. Sperm cinsiyeti belirler.³⁵ Tüm bunlar Allah'ın ayetleridir. “*Ufuklarda ve enfüste ayetlerimizi size gösteririz*”³⁶ Allah bu ayette insanın yapısından, yaratılma şeklinden ve onun oluşumundan söz etmektedir.³⁷ Ayette açıklanan hususlarla günümüzde kullanılan DNA yöntemi birbirleriyle uyumaktadır. Nitekim başka bir ayette de “*Her bilenden daha çok bir bilen vardır*”³⁸ buyrulmaktadır.

DNA'nın delil oluşu hakkında İslâm hukukçuları arasında üç görüş mevcuttur. Birinci görüşe göre DNA kesin bir karinedir. İkinci görüşe göre ise DNA zanni bir karîne olup hiç bir zaman kesin karîne seviyesine ulaşamaz. Çünkü kendisinde çok az da olsa hata ihtimalini barındırması bu karîneyi kesin karîne seviyesine çıkarmaz. Dolayısıyla hâkimin taktirine bağlı muteber olmayan bir karîne mesabesinde. Nesep konusunda DNA sonuçları hâkimin takdirine bağlıdır. Üçüncü görüş ise bu iki görüşün ileri sürdüklerinin arasında bir yerde konumlanmaktadır. Bu görüşte olan fakihlere göre DNA kesine benzer veya ona yakın bir karinedir. Nadiren hata payı olsa da istenilen hedefe işaret eden bir bağlamdadır. Dolayısıyla nesebin ispatında geçerli bir karîne konumundadır. Şüphe ihtimalini barındırması hususu çok zayıf olsa da katiyete yakın bir karîne olarak değerlendirilir. Çağın şartlarında

32 Nurullah Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Sermest Matbaası, 1964), 45; Sulhi Dönmezer, Erman Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku* (İstanbul: Der Yayınları 1967), 2: 38-39.

33 Şamil Dağcı, *İslâm Ceza Hukukunda Şahıslara Karşı Müessir Fiiller* (Ankara: TDV Yayınları 1996), 7-9.

34 İnsan, 76/2.

35 Naci, el-Basmatü'l-virasiyye, 30-37.

36 Fussilet, 41/53.

37 İsmail b. Ömer b. Dirî'l-Kureyşi İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'an-i'l-Azim* (Beyrut: Daru'l-Taybe, 1990), 4: 105.

38 Yusuf, 12/76.

İslâm'ın ilk dönemlerinde nesebin ispatı için başvurulmuş kıyâfe (iz-soy bilimcinin ortaya koyduğu bir takım fizyolojik benzerlikler) karînesinden daha kuvvetli bir durum arz etmektedir. Onun bu derece ispata hizmet etmesi nesebin tespitinde delil olmasını gerektirir.³⁹ Fakat bu karînenin delil olarak alınması konusunda da ayrıca şer'î (hukuki) olarak bir takım şartlar ileri sürülmüştür.

İlmi açıdan DNA'ya baktığımızda belli garantileri içinde barındırması ve bilimsel olarak ortaya konulan her türlü yöntemin takip edilerek bu işlemin yapılması gerekir. Ancak bu şekilde DNA kendisinden beklenen kesin sonuçları verebilir. Bu açıdan DNA ve parmak izi testinin yapıldığı laboratuvarların yüksek tekniğe sahip olmaları şarttır. Yine DNA ve parmak izi hususunda alınan numuneler alış işleminde sonuçlarının ortaya çıkmasına kadar güvenilir bir ortamda olması gerekir ki; sonuçlar bir kesinlik ortaya koyabilsin. Bu çerçevede alınan gen sayısı altıdan az olmaması gerekir. Tahlili yapacak kişilerin de alanında uzman, dirayetli ve son derece dikkat sahibi olmaları zorunludur. Bu uzmanların en az iki kişiden oluşan güvenilir şahıslar olması da elzemdir.⁴⁰

İslâm hukuku açısından DNA testi bu şartlara haiz olması gerektiği gibi testi yapan kişilerin de bir takım şartları taşıması gerekir. Bu şartlar; Müslüman olmak, adil olmak, uzman olmak ve durumun sonuçlarını önceden kestirebilecek bir ferasete sahip olmaktır. İslâm'da şahitler için gerekli görülen şartlar DNA testini yapan uzmanlar için de istenmiştir. Müslüman olma vasfı bu uzman kişilerde de bulunması gereken bir özellik olarak vurgulanmıştır. Çünkü tahlili yapan uzman kişi bir haber veriyor veya hüküm ortaya koyuyor ya da tahlili yapmakla ihtilafli bir durum arasında şahitlik ediyor.⁴¹

DNA tahlilini yapan uzman kişiler İslâm hukuku açısından bir tartışmayı da beraberinde getirmektedirler. Bu kişilerin konuları acaba nedir? Hâkim mi, şahit mi, uzman mı, ya da müftü mü? Bu tartışma da şöyle bir kanaat ileri sürülebilir. Şayet konu sadece var olan bir durumun ortaya konulması ise iş, bu kişilerin alanında uzman kişiler olması ve şartları taşımaları tahlili yapmaları için yeterlidir. Burada Müslüman olmanın şart olmaması gerektiği kanaatindeyiz. Bu kişiler belirli merkezlerde uzman olarak çalışmakta olup şahitlik için DNA tahlillerini yapmamaktadırlar. Burada şahit olan şey

39 Saidü'd-Din Hilali, *el-Basmatü'l-oirasi ve Alakatüha's-şaria* (Kuveyt: Matbatu'l-Kuveti 2001), 273; Naci, *el-Basmatü'l-oirasiyye*, 101; Alâu ibni Muhammed Salihu'l-Hemsi, *Vesailü'l-tarüfâlel cinai* (Cidde: Mek-tebetü'l-kananun ve'l-İktisad, 2012), 110-111.

40 Halife Ali el-Ka'bî, *el-Basmatü'l-verâsiyye ve eserühâ ale'l-ahkâmî'l-fıkhıyye*, Dirâse fıkhıyye mukârene (Ürdün: 2006), 303.

41 Ali Yusuf Muhammed el-Muhammedî, *Ahkâmü'n-neseb fi's-Şeriatü'l-İslâmiyye*: Turuku İsbâtihi ve nefyihî (Katar: 1994), 326-237.

tahlilin güvenilir bir ortamda değerlendirilmesi ve ortaya çıkan bilimsel sonuçlardır. Kişi şahit değil, tahlil sonucu şahit konumundadır. Dolayısıyla tahlil sonuçlarının güvenilir olması gerekir. Tahlil ise belirli teknolojik cihazlar kullanılarak sanatsal bir uzmanlıkla yapılmaktadır. DNA'da çağdaş gelişmelerin sonucunda ortaya konulan bir yöntemdir. Bu kişilerin dikkat sahibi, güvenilir, adalet vasfına haiz, ilmi yöntemleri takip eden ve alanında gereken tekniği bilen, resmi makamlarca görevlendirilen kişilerden olması şarttır. Bu şartlar gözetildiğinde yapılan tahlilin sonucu güvenilir olur. Yine bu tahliller sadece ticari amaçlı kuruluşlar tarafından değil de resmi makam ve ortamlarda yapılması gerekir. Çünkü her ne kadar bu uzman kişiler şahit konumunda olmasalar da yine de şahitlik vasıflarını kaybeden kimselerden olmamaları gerekir⁴² Kendisine güvenilmeyen kişilerin yaptığı tahliller sonuçlar açısından da güven vermez.

İslâm'ın ilk dönemlerinde kendilerine başvuru kâifler için istenilen şartlar bu uzman kişiler için de istenmiştir. Kâifler nesebin tespitinde uzman kişiler olup kendisine başvuru şahıslardı. Kişinin babasını veya kardeşini bir takım fiziksel benzetmelerden yararlanarak tespit etmeye çalışırlardı.

Nesep tespiti için İslâm hukuku açısından bir takım şartlar vardır. Nesebi belli olan kişilere DNA testi uygulanmaz. Çünkü bu nesep daha önce İslâm hukukunun öngördüğü evlenme gibi yollar ile ortaya konulmuştur. Yeniden nesebi tekit etmek sakıncalıdır. Şayet bu kurallara dikkat edilmez ise toplumda huzursuzluklar ortaya çıkar. Ayrıca DNA İslâm hukukunun kullandığı nesep tespitindeki kesin delillere alternatif bir yöntem olarak da kullanılmaz. DNA nesep tespitinde tartışmalı vakıalarda kendisine başvuru ve maslahat gereği bir durumdur. Aynı şekilde DNA, İslâm hukukunun kullandığı firaş, ikrar, beyyine, kâiflik ve kur'a yöntemine de ters düşmez. Nesep tespitinde öncelikli olarak sırayla firaş (evlilik), ikrar (itiraf), beyyine (şahitlik), DNA, kâiflik (iz sürme) ve kur'a (çekiliş) takip edilir.⁴³

İslâm hukukuna göre nesep tespit edildiğinde artık reddi yoluna gidilmez. Dolayısıyla DNA daha önce nesebi kesinleşmiş bir hususta kullanılmaz. Bu durumun sadece bir istisnası vardır. O'da liân/mülâne olayıdır. Liân'da erkek, kadına zina ettiği iddiasında bulunarak hâkime başvurur. Burada erkeğin kendisi zina olayına şahit olmuştur. Fakat gerekli nisapta şahit getirememektedir. Hâkim de son çare olarak tarafları lânetleşmeye davet eder.

42 Naci, *el-Basmatü'l-virasiyye*, 101-107; Kemal Yıldız, *İslâm Yargılama Hukukunda Şahitlik* (İstanbul: Hacı Hacı Akademi Kitaplığı, 2005), 30-39.

43 Muhammedî, *Ahkâmü'n-neseb*, 60; Bilmen, *Hukuku İslâmiyye*, 2: 397-423; Hamdi Döndüren, *Delille-riyle Aile İlmihali* (İstanbul 2008), 300-306; İbrahim Kafi Dönmez "Nesep", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2006), 12: 573-575; Süleyman Uludağ, "Firâset", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 13: 116 – 117; Muhammed Emin b. Ömer İbn Abidin, *Reddül-Muhtar ala'd-Dürri'l-Muhtar* (Beyrut: Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1994) IV: 79-80.

Hâkimin daveti üzerine karı ve koca ayrı ayrı olmak üzere dört defa yemin ederler. Beşinci yeminde de şayet yalan söylüyorlar ise Allah'ın lanetinin kendilerinin üzerine olmalarını dilemeleridir. Liân'dan sonra tarafların arası ayrılır ve böylece nesepte ret edilmiş olur. Koca iftira cezasından, kadın ise kendisine uygulanacak had cezasından kurtulur. Günümüzde karı koca arasında bu tür olaylar yaşandığında DNA gibi bilimsel tekniklere başvurulmuş olay aydınlatılabilir. Nitekim Allah o dönemin şartları içerisinde son çare olarak liân'ı taraflara sunmuş ve böylece karı koca arasında yaşanan çekişmeli vakıraları bu şekilde çözmelerini uygun görmüştü. Çağımızda ise çocukların kaybolması, doğum anında çocukların birbirleriyle karışması, yanıp kömürleşen cesetlerin kimlik tespiti ve karı koca arasında yaşanan zina ithamlarında DNA yöntemine başvurulmuş olaylar çözümlenebilir.⁴⁴

DNA işlemi kişilere her zaman zorunlu olarak yapılmaz. Bu yöntem ihtiyaç durumlarında başvuru bir yoldur. Kişi nesepten dolayı böyle bir işlemden kaçınırsa o takdirde zaten nesepe kendisine nispet edilir. Zorla bir kişiden DNA örneği almak kişinin hukuki hakları olan şahsiyet hakkına aykırıdır.⁴⁵

DNA sonucunda nesepe tespit edildiğinde şahıslar tüm hukuki haklara sahip olurlar. Failler hakkında da tazir cezası uygulanır. Burada her ne kadar DNA sonuçları % 99, 99 doğru sonuçlar ortaya koysa da Kur'an'ın zina had-dine dair istediği dört erkek şahittir. Ayrıca İslâm hukukçuları da kılıcı kınında yani şahitlerin olayı hep birlikte ve aynı anda çıplak gözle görmelerinin şartını ileri sürmüşlerdir. Durum böyle olunca da DNA sonucuyla faille had cezasının uygulanması mümkün görülmemektedir. Çünkü burada amaç zinanın ispatı değil nesebin tespitidir. Bir diğer husus da Hz. Peygamber'in "*şüphelerle hadleri düşürün*"⁴⁶ prensibidir. Az da olsa DNA testinin sonuçlarında bir şüphenin varlığı her zaman mevcudiyetini korumaktadır. Yine zina olayında Hz. Peygamber Maiz'e ve Gamidiyeli kadına⁴⁷ cezaı infaz etmeden önce hükmü kendi ikrarlarına dayandırmıştır. Onlardan dört ayrı defa olmak üzere ikrar almış ve bu işlemin sonucunda kendilerine recm uygulamasını uygun görmüştür. Burada asıl olan faille suç isnadında bulunurken suçun tahakkukunun gerçek olup olmadığıdır. Nitekim bu tür suçlar ispat edilmez ise iftira ve dedikoduya dönüşüp toplumda yersiz şüphelere neden olmakta-

44 Nasır Abdullahü'l-Mimani, el-Bematü'l- virasiyye ve hükmü istihdamihî fi mecali't-tibi'l-şer'i ve'l-neseb, Mecelletü'ş-şer'iyye- Kanun (İmarat: Matbatu'l-Tarihi Kadim, 2002), 613.

45 Naci, el-Basmatü'l- virasiyye, 39.

46 Tirmizî, "*Hudûd*", 2.

47 Muslim, "*Hudud*", 22; Muhammed bin Ali bin Muhammed Abdullah eş-Şevkânî, *Neylü'l- Evtar* (Beyrut : Daru'l-İbn-i Cevzi, 1427), 7: 95, 109; Cemaleddin Ebu Muhammed Abdullah bin Yusuf el-Zeylai, *Nasbu'r- raye li-ehadisil- hidaye* (Cidde: Mektebetu'l-Mekniyye 2008), 3: 314.

dır. Dolayısıyla herkesin birbirini töhmet altında bıraktığı bir alana dönüşebilmektedir. DNA gibi bilimsel yöntemler kullanılarak suçlular bulunabilmekte ve hukuki sonuçlar açısından da kendilerine bir takım müeyyideler uygulanabilmektedir. Ancak bu müeyyide şartları Kur'an ile belirlenmiş olan had cezaları olmayıp, karine ile az bir şüphe dahilinde de olsa ispatlanmış olan suç tazir cezası ile toplumda caydırıcı kılmaktır.

Had cezası bu tür suçlarda İslâm hukukunun verdiği en üst sınır cezalardır. Dolayısıyla şüphenin oluşmasıyla bu vakialarda bir alt sınır olan tazir cezası çoğu zaman uygulanmıştır. İslâm hukuk tarihi açısından telif edilen eserleri incelediğimizde meydana gelen vakıaların çoğunda bu ihtiyatı hep görebilmekteyiz. DNA sonucunda nesebi sübut bulan çocuklar masumdur. Terettüp edilen hukuki hakları kendilerine verilir. Nesep ve miras hakları böylelikle gerçekleşmiş olur. Sanıklara da bu yöntemle bir takım cezalar verilir. Haksızlıkların önüne geçilerek böylelikle toplum vicdanı rahatlatılmış olur.⁴⁸

Kanaatimizce had ve kısas cezalarında hep ihtiyatlı davranmak hâkim tarafından gözetilmelidir. Suçun cezası her ne kadar İslâm hukukunda mevcut olan kanunilik prensibi açısından kesin olsa da suçun işlendiğine dair tüm unsurların gerçekleşip gerçekleşmediği yönü ise hep şüpheli alanı oluşturmaktadır. O yüzden hâkim faillerin kendi ikrarları olmadığı sürece cezalarda, üst sınırın bir altı olan cezayı takdir etmesi sonradan ortaya çıkacak şüpheler açısından daha makul görülmektedir. Çünkü hâkim failere üst sınırdan ceza verdiği takdirde sonradan telafisi mümkün olmayan hatalara neden olabilmektedir. Ceza siyaseti açısından bu husus hâkim tarafından daima gözetilmelidir. Sanıklara ceza vermede bu tavır gözetildiği gibi DNA ve parmak izi gibi modern dönemin ortaya koyduğu veriler vasıtasıyla suç işlediklerine dair aleyhlerine sonuçlar çıktığında da onları cezalandırma yönüne gidilmelidir. Taraflar evli ise aldatma olayından dolayı tazminat cezası verilmeli ve boşanma olayı kendiliğinden gerçekleşmelidir.

Zina suçunun kesinleşmesi durumunda ceza ise İslâm hukuku açısından faillerin evli veya bekâr olmalarına göre değişmektedir. Evli olanlar recm edilmekte, bekâr olanları ise celde cezası uygulanmaktadır. Suçun cezası her ne kadar belli olsa da uygulama şartları açısından İslâm hukukçuları arasında özellikle de recm konusunda devamlı olarak tartışmalı bir alan oluşmuştur. İslâm tarihinde de Hz. Peygamberin uygulamalarını incelediğimizde bu durumu net olarak görmek mümkündür. Nitekim insan hayatının söz konusu olduğu cezaların infazında Hz. Peygamber adeta kılı kırk yararcasına bir tavır sergilemiştir. Tüm tahkikatları yaptıktan sonra ancak cezanın uygulanmasını gerçekleştirmiştir. Cezaların infazı esnasında da yine bir merhamet ve ahlak

48 Naci, *el-Basmatü'l-virasiyye*, 232-243, 295, 40-44.

tarafını hep gözetlemiştir. Mesela Gamidiyeli kadına ceza uygulandığı esnada onun olay yerinden kaçma teşebbüsü kendisine bildirildiğinde “keşke onu serbest bıraksaydınız” demiştir. Yine Halid bin Velid recm sırasında kanın üzerine sıçraması sebebiyle kadını kınamıştı.⁴⁹ Bu olaya şahit olan Hz. Peygamber kadının tövbesinin kabulü ve suçtan duyduğu pişmanlığı dile getirerek onun kınamaması gerektiğini vurgulamıştı.

2. Parmak İzi

İnsanoğlu taşıdığı özellikler bakımından diğer canlılardan ayrılmaktadır. İnsanı bir diğerinden ayıran özelliklerden biri de parmak izidir. Parmakta bulunan bu izler (fenotip/genetik şifreler) bir diğer kişinin parmak iziyle benzerlik göstermez. Binlerce yıl önce Çinliler parmak izini keşfederek ona büyük önem vermiş ve parmak izini günlük hayatta yaptıkları bir takım akit ve diğer hukuki muamelelerde imza veya mühür yerine kullanmışlardır.⁵⁰

Modern dünyada ise 1884-1901 yıllarına kadar insan parmak izlerinin birbirinden ayrıldığı ilmi olarak kanıtlanmamıştı. Bu tarihlerden itibaren İngiltere’de yapılan araştırmalarla insan parmakları üzerindeki deride bulunan izlerin farklı olduğu ispat edilmiştir. Böylelikle parmak izi hukukta, suçluların kimliklerinin belirlenmesinde ve sabıkalı kişilerin araştırmasında resmi bir delil olarak kullanılmaya başlanmıştır. Diğer batı ülkeleri de bu çağdaş buluştan yararlanarak parmak izini delil olarak kullanmışlardır.⁵¹ Günümüzde de tıp, otopsi ve kriminoloji uzmanları parmak izinden yola çıkarak birçok vakıyı aydınlatmaktadırlar.

Bilimsel olarak parmak derisinde bir takım ince hatların ve çizgilerin bulunduğu ispat edilmiştir. Parmakta bulunan bu çizgiler birbirine paralel ve eğimli olacak şekilde parmak ucu tarafında bulunmaktadır. Bu çizgiler insanın yaşamı boyunca değişmez. İnsanda bulunan bazı organlar bazen birbirine benzemesine rağmen, parmak izleri ise milyonlarca insan arasında yapılan test sonucunda birbirleriyle uyuşmadığı ve bir şahsın parmak izleri diğer şahsın parmak izlerinden ayrıldığı görülmüştür. Bu özellik ilahi bir mucizenin göstergesidir. Allah parmak izini kıyamet günü insanların yeniden dirilmesine bir delil kılmıştır. Ayeti kerime de “İnsanın kemiklerini bir araya getiremeyeceğimizi mi? sanırlar. Hayır! Bilakis Allah onları parmak uçlarından yeniden diriltmeye gücü yeter.”⁵²

49 Buhari, “Hudud”, 38, 46; “Vekalet”, 13; Muslim, “Hudud”, 22, 23, 24, 25, 26; İbn Mâce, “Diyet”, 36; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zadu'l-mead* (Beyrut: Müessesetü'l-Risale, 2013), 5: 30; İbn Kudame, *Müğni*, 12: 466; Şevkânî, *Neylül- Evtar*, 8: 95, 109; Zeylai, *Nasbu'r- Raye*, 3: 314; El- Hafız b. Hacer el-Askalani, *Fethu'l-Bari* (Beyrut: Daru'l-Kubu'l-İlmiyye, 2015) 12: 146; Muhammed Bin İbrahim, İbn Teymiyye, *Mecmu'l- Fetava* (Riyad: Vüzereatu'l- İslâmiyyeti ve'de' veti ve'l-irşadi'l-Suudiyyeti, 2004), 12: 466.

50 Kamil Cebraîl Sabahî, *Fennü tabatü'l-esabî* (Mısır: Matbatu'l-Ezher, 1966), 42.

51 Sabunî, *Tibyanü fi ulumi'l-Kur'an* (Mekke: Dâru'l-İhsân, 2016), 132-139.

52 Kıyamet, 75/4.

Parmak izi modern ispat yollarından bir ispat vasıtasıdır. Anayasa parmak izini suçlunun kimliğini tespit etmekte bir karîne olarak saymıştır. Bu karîne, suçlunun bulunması için hâkime ışık tutmakta ve onun bulunup cezalandırılmasına imkân vermektedir. Sanık, parmak izine dayanarak suçlanabilir veya onun suçsuz olduğuna dair hakkında bir delil olabilir. Suçlunun kimliğinin belirlenmesinde, faili meçhul cinayetlerde, sanıkların kullandıkları eşyaları belirlemede, sahtecilik suçlarında, sanığın sabıkasının olup olmadığında, sanık ve maktullerin yaşının belirlenmesinde de parmak izi kullanılmaktadır. Çünkü çocuğun parmak izleri ile yetişkinlerin parmak izleri aynı büyüklükte değildir. Yine parmak izi bir takım imtihanlarda, banka işlemlerinde, pasaport kontrolünde, nüfus cüzdanlarında, hastanede çocukların birbirleriyle karıştırılması ve kaçırılması olaylarında da kullanılmakta ve bu sa-yede kişilerin parmak izleri karşılaştırılarak vakıalar çözülmektedir. Hâkim de kendini böyle makul bir delilden yoksun bırakamaz.⁵³

Parmak izi incelemesi, parlak, düz cam, mermer, ayna, silah kabzası, bıçak, parlak plakalar ve paralar gibi eşyalar üzerinde yapılmaktadır. Olay yeri inceleme uzmanları suç mahallini incelerken oradaki eşyalara dokunmadan önce dikkatli bir şekilde orayı inceleme işleminden geçirirler. Olay yeri incelemesini yapan bu kişilerin alanlarında uzman ve resmi makamlarca görevlendirilmiş güvenilir kişilerin olması şarttır.⁵⁴

Günümüzde icat edilen bir takım elektronik aletler sayesinde yine parmak izi ve avuç izi karşılaştırılması yapılmakta ve bu şekilde sanıkların kimlikleri belirlenmekte veya onların suçlu olup olmadıkları tespit edilmektedir. Çünkü bir kişinin parmak izi veya avuç içinin birbirine benzemesi neredeyse imkânsızdır. Parmak izinin cep telefonları ve mühendislik ürünü yapay canlı bir el tarafından da tespitinin yapılması ayrıca imkân dâhilindedir. Nitekim parmak izi sayesinde belge, çek veya diğer resmi evraklarda herhangi bir tahrifatın yapıp yapılmadığı da ispatlanabilir. Çünkü herkesin imza atma şekli ve el titreşimi farklılık arz etmektedir. Vakıada ismi geçen şahıslara birçok defa imza attırılır veya onlara yazı yazdırılarak istiktap yöntemiyle failer tespit edilir.⁵⁵

Eski dönemlerde ölen kişilerin cesetleri kurduğunda onların parmak izlerinin tespiti yapılamıyordu. Günümüzde ise yaşanan bir takım teknolojik gelişmeler sayesinde tıp dünyasında artık ölen kişilerin kurumuş parmakla-

53 Tank Abdullah Ebu Huh, Müşkilatü'l- hucciyetü'l-kanuniyye li-basmatü'l-hüviyyetü'l-beşeriyetü'l-biyometri fi ispatü'l-medeniyyi, mecelletü'l-kanun ve'l-iktisad (Kahire: Câmî'atü'l-Kahire, 2005), 16-17.

54 Ebu Huh, Müşkilatü'l- Hucciyetü'l-Kanuniyye, 10, 16.

55 Şahata Abdülmütalib Hasan, Hücciyetü'l-delilü'l- maddi fi'l-ispat fi'l-fikhi'l-İslâm ve'l-kanuni'l-vad'i, külliyyetü'l- şer'iyye ve'l- kanun (Mısır: Camiatü'l-Ezher, Darü'l-Camiatü'l-Cedide, 2005), 120; Ebu Huh, Müşkilatü'l- hucciyetü'l-kanuniyye, 17-18, 25.

rından izlerinin tespiti mümkündür. Glisin denen madde kurumuş olan parmaklara sürülerek yumuşatılmakta ve böylece parmak izleri bu sayede tespit edilmektedir.⁵⁶

İslâm yargı sistemi açısından konuya baktığımızda ise daha önceki dönemlerde yazılan hukuk kitaplarında parmak izinin hâkim tarafından sanığın suçlanması hususunda kullanıldığını görmemekteyiz. Çünkü bu yöntem yeni bir buluş olup o dönemin tekniği açısından mümkün değildi. Sanığın parmak izi ile suçlanması yeni bir buluş olarak son zamanlarda ortaya çıkmıştır.⁵⁷

Çağdaş bilim adamları da bulunan bu yöntemden bigâne kalmamışlardır. Parmak izinin hukuki bir ispat vasıtası olarak kullanılacağına dair bir takım açıklamalarda bulunmuşlardır. Nitekim Tantavi Cevheri yazdığı tefsir kitabında parmak izinin delil olma yönüne değinmiş ve onun ispat vasıtası olarak kullanılacağını ifade etmiştir. Bu konudaki görüşlerine de şu ayetleri delil getirmiştir. *“Nihayet oraya geldiklerinde vaktiyle yaptıklarından dolayı kulakları, gözleri ve derileri onların aleyhine şahitlik ederler. Derilerine niçin aleyhimize şahitlik ettiniz? diye sorarlar. Her şeyi konuşuran Allah bizi de konuştu derler. İlk önce sizi O yarattı, şimdi de yine O'na dönüyorsunuz. Vaktiyle siz, ne kulaklarımızın ne de gözlerimizin aleyhinize şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz.”*⁵⁸ *“Sizi parmak uçlarından diriltmeye kadirdir.”*⁵⁹ Allah bu organları birer doğru şahit saymıştır. El ve ayakta var olan bu şahitlik yönünü de hikmeti, kudreti, azameti ve marifetiyle ortaya koymuştur.⁶⁰ Tantavi bu konudaki görüşlerini şu şekilde sürdürmektedir. Ona göre hâkim gereken tahkikatı yaptıktan sonra nihayetinde hükmünü zann-ı galibe göre vermektedir. Bu konuda da âlimlerin icması vardır. Hz. Peygamber de zahire göre hüküm verirdi. Biz yeryüzünde yaşadığımız sürece olayların zahirini biliriz. Olayların gizli sırları ise Allah'a aittir. Zan ve yakın her zaman birbirleriyle ihtimal olarak arkadaşlık ederler. Allah Necm suresinde *“Muhakkak ki; zan haktan bir şey taşımaz”*⁶¹ buyurmaktadır.

Hâkim bir adamın güneş doğmadı diye bir sözünü işittiğinde ve güneşte hali hazırda doğmuş ise bu kişinin bu husustaki şahitliğini kabul etmez. Var olan güneş söylenen şeyin aksini ortaya koymaktadır. Çünkü hâkim güneşin doğduğunu bizzat gözleriyle görmektedir. Aynı bu olayda olduğu gibi her ne

56 Muhammed Süleyman el-Aşkar, “İsbâtü'n-neseb bi'l-basmatî'l-verâsiyye”, *Ebhâsün ictihâdiyyetiün fi'l-fikhit-tibbî*, (Beyrut 2001); 263-264; Ali Muhyiddin el-Karadâğî, “el-Basmatî'l-verâsiyyetü min manzûri'l-İslâmî”, *Mecelletu Mecmai'l-Fikhi'l-İslâmî: Râbitatü'l-Âlemi'l-İslâmî*, 16, no. 14 (2003): 55-57.

57 Sadüdin Mes'ad Hilâlî, el-Basmatî'l-verâsiyye ve alâikuhe'-şer'iyye, dirâse fıkhiyye mukârene (Kuveyt: 2000), 96-98.

58 Fussilet, 41/20-22.

59 Kıyâmet, 75/4.

60 Tantavi Cevherî, *Tefsiru'l-cevahir* (Beyrut: Daru'l-Kitabu'l-İlmiyye, 2015), 18: 152.

61 Necm, 53/28.

kadar sanık ben bir suç işlemedim diyerek suçu red etse ve suç aleti olan bıçağın üzerinde de sanığa ait parmak izleri tespit edilirse ayrıca bu bıçak da öldürülen kişinin boğazında duruyor ve şahitler de sanığın bu suçu işlediğine dair şahitlik ediyorlarsa tüm bu veriler onun aleyhine ittifak etmiş olur.⁶² Fakat bu vakıada hâkim gereken tahkikatı yine yapmakla mükelleftir. Belki de suçu başkası işlemiş ve bu sanığın parmak izinin bulunduğu bıçağı suç mahalline hedef saptırmak için de bırakmış olabilir. Bu ihtimallerden dolayı hâkim başka karînelere de baş vurmak zorundadır. Parmak izleri ise hâkime bir yol takip etmesi için yardımcı olmaktadır.

Nitekim Hz. Ali döneminde bir kişi geceleyin dışarıya abdest almak için çıkmış ve harabede ihtiyacını giderirken orada birinin öldürüldüğünü fark etmiştir. İhtiyacını gideren bu kişi ise daha önce bir koyun kesmiş ve elinde de bıçak vardır. Oradan geçenler öldürülen kişinin ölümünden O'nu sorumlu tutarlar. O da suçu işlediğine dair ikrarda bulunur. Fakat Hz. Ali bu kişiyi tutuklar ve olayı tetkik sonucunda katilin başka birisinin olduğunu tespit eder. Olay aydınlanınca Hz. Ali sanığa öldürme işinin kendisinin yapmadığını bildiği halde niçin bunu kabul ettiğini sorar. Sanık da her şeyin kendi aleyhinde olduğunu söyleyerek öldürme işini red ettiği taktirde topluluk tarafından linç edilmekten korktuğunu beyan etmiştir.⁶³

Yukarıda zikredilen olay günümüzde yaşanmış olsaydı şayet modern karînelere başvurularak sanığın o suçu işleyip işlemediği anlaşılabilirdi. Nitekim Allah insan anatomisine hiçbir zaman yalan söylemeyeceği şahitler yerleştirmiştir. Onlardan birisi de parmak izidir. İnsanoğlu menfaatine düşkün olarak bazen ihtiraslarına yenilerek yalan söyleyebilir. Fakat insan vücuduna yerleştirilen bu değişmez ve herkesten farklı olan kodları asla yalan söylemez.⁶⁴

Netice olarak Parmak izi her ne kadar doğru söyleyen bir şahit konumunda olsa da hâkim sadece ona dayanarak had ve kısas cezası veremez. Çünkü suçu işleyen birisi masum bir kimsenin parmak izinin bulunduğu suç

62Tantavi Cevheri, *Tefsiru'l-cevahir*, 18:152.

63 İmam Hafız Şemseddin Muhammed bin Abdullah ibn Cezeri, *Hasaisi emiri'l-mu'minin Ali ibn ebi Talib* (Beyrut: Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1971), 150-179; Allame el-Seyyid Muhsin el-Emin el-Ameli, *Kadav emiri'l-mu'minin Ali bin ebi Talib ev Kitabı acaibu ahkamihî* (Kum: Mektebetu'l-Daru'l-kutübü'l-Ticarîyetü ve Metbauha, 2006), 1-148; Ahmed b. El-Huseyn b. Ali Ebu Bekir el-Beyhaki, *el-Sünenü'l-kübra, "Kitabu'l-edebu'l-kadi"*, hadis no: 19835 (Beyrut: Daru'l-Kubu'l-İlmiyye, 2003); Şeyh Saduk, *el-Emali* (İran: Daru'l-Mukayyed, 2016), 429; Seyyid er-Radi, *Nehcu'l-belağ* (Kahire: Daru'l-Kutubu'l-Hakeri, 1387), 3: 95; Muhammed b. Huseyn Safie el-Kummi, *Beşa'irü'd-derecat* (Kum: Mektebetullahi'l-Müreisşi'l-Necefi, 1374), 2: 167; Fadıl Abbas el-Mula (Kum: *Menhecü'l-aliy fi'l-kada*, Merkezi'l-Ğadir İldirasatu'l-İslâmiyye, 2005), 70-90; el-Şeyh Muhammed Taki el-Tusteri, *Kadav'l-emiru'l-müminin Ali bin ebi Talib* (Kum: Menşuratu'l-Matbaati'l-Haydariyye, 2010), 150-200.

64 Ebu Bekir A'vid, "Eserü'l-karîne fi hükmü'l-cinayi", *Mutemeru el-kerainu'l-tibbiyetu'l-muasıratu ve asaruha'l-fikhiyyetu* (Kahire: 2010), 98.

aletini hedef saptırmak için olay mahalline bırakmış olabilir. Şüphelerle hadler düşürülür prensibinden yola çıkılarak sanığın suçu işlediğine dair başka kanıtlara da ulaşılmaya çalışılır. Ayrıca hâkim bu karîneyi hüküm için araç sayar ve sanığın suçu itiraf etmesi yönüne gidebilir veya bu delili güçlendirmek için başka delillere de yönelebilir. Parmak izinden başka sanığın bu suçu işlediğine dair bir karîne bulamaz ise hâkim, sanığa maddi veya manevi bir tazir cezası verir.⁶⁵

Sonuç

Modern ispat vasıtaları günümüzde çok büyük gelişmeler kat etmiştir. Hakkı ispat hususunda sanığı suçlama veya onun masumluluğu konusunda güçlü karîne ve deliller olarak yargılama sisteminde kullanılmaktadır. Adaleti daima esas alan İslâm dini de kendisini teknolojik gelişmelerden ve onun faydalarından yoksun bırakamaz. İlk dönem İslâm hukukçuları zikredilen bu tür modern ispat vasıtalarını kendi kitaplarına almamalarının nedeni o dönemlerde bu tür ispat vasıtalarının daha keşfedilmediğinden dolayıdır. Fakat çağdaş İslâm hukukçuları bu vasıtalardan belli İslâmî kurallar çerçevesinde istifade edilebileceğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla modern ispat vasıtalarını karîneler potasında değerlendirmişlerdir. İslâm dininin ana naslarıyla gelişmedikleri sürece İslâm hukukunun maksadına hizmet edecekleri kanaatiyle ceza ve hukuk davalarında hakkın ispatında kullanabileceklerini kabul ederler. Karîneler olay yerinde tespit edilen adeta sessiz şahitlerdir. İslâm hukukçularının bir kısmı da bu karîneleri bir takım gerekçelerden dolayı Kur'an ve sünnette geçen şahitlikle eş değerde tutmamışlardır. Fakat aynı zamanda karîneleri sonuçlarının güvenilirliği açısından kısımlara ayırmış ve olaylarda hâkime yardımcı oldukları nispette kendilerine hüküm bina edeceklerini beyan etmişlerdir. Karîneler sonuçları itibariyle sanıkların suçlarını itiraf etmelerini sağlamak veya bir kaç karînenin bir araya gelerek sanığın suçu işleyip işlemediğine dair hâkimde kuvvetli bir vicdani kanaat uyandırmaktadır. Karînelerin adalet ve hakkın ispatının gerçekleşmesinde sunmuş oldukları bu yarardan dolayı onları kabul etmişlerdir.

DNA, parmak izi, kan, göz, dudak, kulak, diş ve koku izi tüm bu özellikler Allah'ın insan vücuduna koyduğu ilahi şifrelerdir. İnsanı bir diğerinden ayırt etmede yardımcı olurlar. Bu bağlamda vatan gözetmeyen ve insanlığın ortak mirası olan ilim, nerede olursa olsun müminin yitik bir malı olarak değerlendirilmiş ve kendisine rastlandığında alınması gerektiği vurgulanmıştır. Dolayısıyla yargı sisteminde modern teknikler vasıtasıyla elde edilen sonuçlar bir hakkın ispatında adaleti gerçekleştirdikleri sürece kendilerinden yararlanılır.

65 İbn Kayyım. *Turuk*, 42-43.

Günümüzde her ne kadar suçlar aynı olsa da ilk dönemden farklı olarak onların işlenme teknik, yöntem ve biçimleri değişmiştir. Bu suçları tespit edip onların faillerini yargı önüne çıkarmak ancak çağın son tekniklerinden istifade etmekle mümkündür. Çağımızda da insanda mevcut onun kişilik özelliğinin bir parçası olan bu kodlardan yararlanmak ve bu karînelere vakıaları aydınlatmak yargı sisteminin bir üyesi olan hâkimin işini kolaylaştırmaktadır. Adli Tıp dünyasında yaşanan gelişmelerle birlikte artık bu alan hukukun adeta ikiz kardeşi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla İslâm hukuku açısından insan bedenine ve özel yaşam alanına saygı gösterildiği takdirde bu sonuçlardan yararlanarak hâkim bu verileri hükmüne mesnet edebilir.

Bu bağlamda DNA, parmak izi ve diğer karînelere dayanarak İslâm hukukunun belirlediği üst sınır olan had ve kısas cezalarından iftira (kazif), içki, hırsızlık ve yol kesme (hırâbe) cezalarından bir kısmı verilebilir. Çünkü bu cezaların infazında kişinin hayatı söz konusu olmamakla birlikte caydırıcılık ilkesi ağır basmaktadır. Sadece bir karîneye dayanarak değil de bir kaç kuvvetli karîne bir araya gelir ve sanıkların da aynı suçtan daha önce bir kaç defa sabıkası olduğu tespit edilirse tüm bu delil ve karînelere dayanarak hâkim zikrettiğimiz cezaları takdir edebilir. Recm (taşlanarak öldürülme), asılma ve diğer öldürülme cezaları ise karînelerdeki mevcut olan bir takım şüphelerden dolayı verilemez. Çünkü İslâm'da şüphelerle hadler düşer prensibi vardır. Bu karînelere hakkın ispatında son derece önemli olmakla birlikte çok az da olsa içlerinde şüphe barındırmaktadır. İslâm yargı sisteminin ispat araçlarının omurgasını şahit/beyyine oluşturmakla birlikte bu tür suçların işlenip işlenmediğine dair ayrıca kişilerin ikrarı da son derece önemlidir. Bu açıdan sonradan telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurmaması için insan hayatının söz konusu olduğu had cezaları yerine hâkim, tazir, hapis ve maddi tazminat yoluna giderek sanıkları cezalandırır. Yine bu karînelere tüm hukuki haklar sabit olur. Hâkim nesep, miras, alacak verecek ve diğer haklar hususunda da bu tür karînelere dayanarak hükmünü verir ve böylece davaları sonuçlandırır. Nitekim şahitlik, ikrar ve yemin daha çok manevi delil sınıfına girmektedir. Sanıkların doğru veya yalan söyleme risk ve ihtimalleri her zaman bulunmaktadır. Maddi deliller mesabesinde olan karînelere ise şartlarına uyularak uzman ve güvenilir kişiler tarafından elde edildiklerinde daha güvenilir sonuçlar ortaya koyabilmektedir.

Günümüzde ise insanların ahlaki duyguları eskisinden daha fazla törpülenmiş ve şehir hayatına geçilmesiyle hayat daha da karmaşık hale gelmiştir. İnsan da bu teknolojik gelişmelerden ve sosyal değişimlerden nasibini almıştır. Bu yüzden HTS kayıtları, DNA ve parmak izi örnekleri, göz, koku, kulak, diş ve kan izi ya da sosyal medya, kişinin yaşadığı sosyal çevre, cep telefonu,

tablet, kamera kayıtları, elektronik cihazlar, elektronik imza ve belgeler, eğitilmiş polis köpekleri, otopsi, balistik ve kriminoloji raporları, sabıka kaydı, kişinin hakkında önceden depolanmış bilgi dosyaları, robot resim çizimi, ses ve görüntü kayıtları suç ve suçluyu tespit etmede önemli roller oynamaktadır. Yasal, güvenilir, uzman kişi ve yollarla elde edildikten sonra bunların tümü birer karînedir. Usulüne uygun olmayan yöntem ve kişiler tarafından elde edildikleri zaman da aynı zehirli bir ağaç gibi olup sonuçları itibariyle sakıncalı durumlara düşerler. Dolayısıyla toplumda onlara karşı güven sarsılır. Meyveleri de zehirli olmuş olur. Karîneler İslâm dinin belirlediği esaslar gözetilerek elde edildikleri taktirde İslâm hukukunda belirlenen ölüm cezası dışındaki tüm cezalar bu modern karînelere takdir edilebilir.

Kaynakça

- Aşkar, Muhammed Süleyman. "İsbâtü'n-neseb bi'l-basmatî'l-verâsiyye", *Eb-hâsün ictihâdiyyetün fi'l-fikhî-tıbbî*. (içinde: 250-269). Beyrut : Müessesetü'r-riale, 2001.
- Atar, Fahrettin. *İslâm Adliye Teşkilatı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1999.
- Aydın, M. Akif. "Liân". *Türkiye Diyanet Ansiklopedisi*. 27: 172-173. Ankara: TDV. Yayınları, 2006.
- Bardakoğlu, Ali. "Delil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9:140 İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Bardakoğlu, Ali. "İspat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/492-495. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Bilmen. Ömer Nasuhi. *Hukuki İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*. 8 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil. *el-Câimi'ü's-Sahih*. Thk. Şuayb el-Arnâût. 5 Cilt. Dimeşk: er-Risâletü'-Âlemiyye, 2011.
- Cevat, Akşit. *İslâm Ceza Hukuku ve İnsani Esaslar*. İstanbul: Gümüşevi Yayıncılık, 1987.
- Dağcı, Şamil. *İslâm Ceza Hukukunda Şahıslara Karşı Müessir Füller*. Ankara: TDV Yayınları 1996.
- Döndüren, Hamdi. *Delilleriyle Aile İlmihali*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2008.
- Dönmez, İbrahim Kafi. "Nesep". *Türkiye Diyanet Ansiklopedisi*. 22: 573-575. Ankara: TDV. Yayınları, 2006.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir, Erman. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. 3 Cilt. İstanbul: Der Yayınları, 1967.
- Ebu Huh, Tarık Abdullah. *Müşkilatü'l-Hücciyetü'l-Kanüniyetü li-basmetü'l-Hüviyyetü'l-Beşriyyetü'l-Biyometriyyetü'l-İspati'l-Medeniyyi, Mecelletü'l-Kanun ve'l-İktisad*. Camiatü'l-Kahire 2015.

- el-Muhammedî, Ali Yusuf Muhammed. *Ahkâmü'n-neseb fi's-Şer'ati'l-İslâmiyye: Turuku İsbâtihi ve nefyihî*. Katar: 1994.
- el-Mula, Fadıl Abbas. *Menhecu'l-Aliy fi'l-Kada* Mekke: Merkezu'l-Ğadir li-dı-rasatu'l- İslâmiyye, 2005.
- el-Susi, Mahir Ahmed. *Fıkhü'l-Kadâ ve Dar'âiki'l-İspat*. Ğazze: Mektebetü'l-Âfak, 2009.
- el-Tusteri, el-Şeyh Muhammed Taki. *Kadau'l-Emiru'l-Müminin Ali bin Ebi Talib*. Kum: Menşuratu'l-Matbaati'l-Haydariyye, 2010.
- Erbay, Celal. *İslâm Ceza Mahkemesi Hukukunda İspat Vasıtaları*. İstanbul: Marmara İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1999.
- Erdoğan, Mehmet. *İslâm Hukukunda Ahkâmın Değişmesi*. İstanbul: Muştu Yayınları. 1990.
- Erten, Rifat. "Gen (DNA) Testinin İspat Hukuku Açısından Değerlendirilmesi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45 (1996): 573-588.
- Ğanem, Muhammed Ahmed. *el-Cevanibü'l-Kanuniyetü ve's-Şeri'yye li'l-İspati'l-Cinayyi bi şifreti'l- Virasi*. Daru'l-Camiatü'l-Cedide, 2008.
- Hilâlî, Sadüdin Mes'ad. *el-Basmatü'l-verâsiyye ve alâikuhe'-şer'iyye, dirâse fıkhiyye mukârene*. Câmîiatü'l-Kuveyt, 2000.
- İbn Abidin, Muhammed Emin b. Ömer. *Reddü'l-Muhtar ala'd-Dürri'l-Muhtar*. 12 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1994.
- İbn Cezerî, Şemseddin Muhammed bin Abdullah. *Hasaisi Emiri'l-Mu'minin Ali ibn Ebi Talip*. Beyrut: Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1971.
- İbn Ebi Dem, *Edebu'l-Kada*. Beyrut: Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1987.
- İbn Kayyım, Ebû Abdillâh Şemsüddin Muhammed b. Ebi Bekr b. Eyyûb ez-Zürâi ed- Dimeşki el- Hanbeli. *et-Turuku'l-hükmiyye*. Beyrut: Darü'l-fikr, 1997.
- İbn Kudame, Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Muhammed, *el-Müğnî*. 12 Cilt. Beyrut: Da'ru'l-Fikri'l-Arabi, ty.
- Ka'bî, Halife Ali. *el-Basmatü'l-verâsiyye ve eserühâ ale'l-ahkâmi'l-fıkhiyye, Dirâse fıkhiyye mukârene*. Ürdün: 2006.
- Karadâğî, Ali Muhyiddin. "el-Basmatü'l-verâsiyyetü min manzûri'l-İslâmî", *Mecelletu Mecmai'l-Fıkhî'l-İslâmî: Râbitatü'l-Âlemi'l-İslâmî*, 2003.
- Karaman, Hayrettin. *İslâm Hukukunda İctihat*. İstanbul: İFAV. Yayınları, 1966.
- Kararatü'l-mecmei'l-fıhki'l-islami bi Mekketi'l-Mükerema*. ed-Deverat mine'l-ula ila's-sabiata aşera, el-Kararat: nime'l-ula ila's-sani ba'de'l-mie (1988-2004) "Kararatü'd-devrati's-sadisete aşera, el-Kararu's-sabi: Bi şa'ni el-Basamatü'l-virasiyye ve mecalü'l-istifadeti minha". (5-10 Ocak/Yenayır, 2002): 343-344.
- Kummi, Ebû Ca'fer Muhammed b. El- Hasen b. Ferrûh es-Saffâr. *Beşa'irü'd-derecat*. Kum: Menşuratu'l-Matbaati'l-Haydariyye, 1374.

- Kunter, Nurullah. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Serbest Matbaası, 1964.
- Kuru, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1979.
- Maverdî, Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed b. Habip. *Edebü'l-Kadi*. Bağdat: Matbaatü'l- Ani, 1972.
- Naci, Enes Hasan Muhammed. *el-Basmatü'-Virasiye*. Betrut: Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 2010.
- Pekdemir, Şevket. "Hırsızlık ve Cinayet Suçlarında Parmak İzinin İspat Değeri" *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (2016): 449-473.
- Salihî'l-Hemsi, Alau bin Muhammed. *Vesailü't-Tearüfale'l-Cinaiyyi*. Riyad: Mektebetü'l- Kanun ve'l- İktisad, 2012.
- Serahsî, Şemsuddin Ebu Bekr Muhammed b. Ahmet. *el-Mebcut*, 30 Cilt. Beyrut: Daru'l- Marife, 1889/1408.
- Susi, Mahir Ahmed. *Fıkhu'l-Kadâ ve Daraiku'l-İspat*. Gazze: Mektebetü'l-Afak, 2009.
- Şahata, Abdullatif Hasan. *Hücciyetü'l-delili'l- maddi fi'l-ispat fi'l-fikhi'l-İslâm ve'l-Kanuni'l-vad'i, Külliyyetü'l- şer'iyeye ve'l- kanun*. Camiatü'l-Ezher, Daru'l-Camiatü'l-Cedide, 2005.
- Şeyh Saduk. *el-Emali*, Tebriz: Daru'l-Mukayyed, 2016.
- Tantavi Cevheri. *et-Tacü'l-murassa' bi'-cevahiri'l-Kur'an ve'l-ulum*. Beyrut: Daru'l- Kitabu'l- İlmiyye, 2015.
- Terhûnî, Muhammed Daw. *Hucciyetü'l-Karâin fi'l-İsbati'l-Cinâi fi Fıkhi'l-İslâmî ve Kanunîl Vad'î*. Bingazi: Karnus Üniversitesi Yayınları, 1992.
- Udeh, Abdulkadir. *et-Teşriü'l-cinaiyyü'l-islami*. Beyrut: Müessesetü'-risale, 1989.
- Uludağ, Süleyman. "Firâset" *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedi*. 13/116 - 117. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Yaylalı, Davut. "İslâm Hukukunda Karîne", *İslâmî Araştırmalar Dergisi* (1998): 54-60.
- Yıldız, Kemal. *İslâm Yargılama Hukukunda Şahitlik*. İstanbul: Hacegan Akademi Kitaplığı, 2005.
- Yılmaz, İbrahim. "İslam Aile Hukukunda DNA Parmak İzi Testi İle Nesebin Reddi". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* (2017): 9-44.
- Zuhaylî, Muhammed. *Tarihu'l-Kada fi'l-İslâm*. Dimeşk: Daru'l- Fikri'l-Muasara, 1995.